

Nationaal Park Zuid-Kennemerland *Een natuurgebied bij uitstek!*

BERT LENTEN

Een nationaal park is een aaneengesloten terrein van ten minste 1000 hectare, dat uit natuurterreinen zoals wateren of bossen bestaat met een bijzonder planten- en dierenleven. Bovendien moet het veel wetenschappelijke waarde hebben. Het is er goed mogelijk om het rekreatief medegebruik te zone- ren. In een nationaal park liggen geen of bijna geen kultuur- gronden.

Doel van het beheer is de in- standhouding en/of de ont- wikkeling van de aanwezige ecologische, land- schappelijke en cultuurhistorische hoedanighe- den. Bezoekers kunnen kennis nemen en genie- ten van de schoonheid en de andere waarden van het gebied. Bij de inrichting en het beheer gaat het in het beginsel steeds om het behoud van de aanwezige waarden. Bovendien preva- leert het openhouden van de mogelijkheden van herstel en ontwikkeling van zowel landschap- schoon als van natuurwetenschappelijke waar- den boven andere ontwikkelingen.

Hoe komt een nationaal park tot stand?

Op grond van ecologische waarden, landschap- pelijke waarden en recreatieve mogelijkheden heeft het Ministerie van Landbouw, Natuurbe- heer en Visserij een aantal gebieden aangewe- zen als potentiële nationale parken. Voordat een nationaal park wordt opgericht, geeft de Voorlo- pige Commissie Nationale Parken (VCNP) een advies. Voor het Nationaal Park Zuid-Kenne- merland (NPZK) is dat in 1989 gebeurd. Op ba- sis hiervan heeft de staatssecretaris van Land- bouw, Natuurbeheer en Visserij in 1990 het Na- tionaal Park in oprichting Zuid-Kennemerland ingesteld.

Gelijktijdig is er een Overlegorgaan geïnstal- leerd. Hierin zitten vertegenwoordigers van om- liggende gemeenten, het Gewest Zuid-Kenne- merland, de Provincie Noord-Holland, het Rijk, het Waterleidingbedrijf Zuid-Kennemerland (WLZK), Natuurmonumenten (NM) en de Stich- ting de Kennemerduinen (KD). Dit Overlegor- gaan moet tijdens de oprichtingsfase ten aanzien van beheer en inrichting overeenstemming zien

Het noordwestelijk deel van het nationaal park met de inmiddels verdwe- nen bunkers van het vakan- tiedorp het Schuutegat en de gesloopte oude Duitse betonbaan. Dit noordwes- telijk deel is aangewezen als grote natuurkern (foto: Paul Paris).





In het nationaal park blijven verschillende functies naast elkaar bestaan, zoals waterwinning en recreatie (foto: Henk Wijkhuisen).

te bereiken tussen de diverse participanten. Zodra deze overeenstemming bereikt is, wordt er een Beheer- en Inrichtingsplan gemaakt. Dit plan zal worden aangeboden aan de staatssecretaris, die het eventueel zal goedkeuren. Het plan voor Zuid-Kennemerland is begin maart aangeboden. Verwacht wordt dat in de loop van 1995 het gebied de definitieve status van nationaal park zal verkrijgen.

Overeenstemming

Op weg naar een plan voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland in de afgelopen drie jaar is gebleken, dat het afstemmen van de diverse plannen, zoals structuurvisies, bestemmingsplannen, beheersplannen, enz. geen gemakkelijke opgave is. Partijen hebben nu eenmaal tegenstrijdige belangen. Toch informeren de participanten in het kader van het nationaal park elkaar over bestaande en te ontwikkelen plannen om zo een en ander in een vroeg stadium op elkaar af te stemmen.

Opvallend was dat, tot voor kort een zekere terughoudendheid bestond tussen enerzijds de terreinbeherende instanties en anderzijds de (lagere) overheden en visa versa. Door het feit dat partijen elkaar in het kader van het nationaal park meer en meer ontmoeten en elkaar informeren, ebt deze terughoudendheid langzaam maar zeker weg. Ook groeit langzamerhand het gevoel dat het hier toch een bijzonder gebied betreft dat beschermd moet worden. Een deel van

de (lagere) overheden is nu op vrijwillig basis bereid zich in te zetten voor een dergelijke bescherming.

Ook de samenwerking tussen de diverse eigenaren/beheerders neemt meer en meer toe. Naar mijn stellige overtuiging is dit een van de belangrijkste meerwaarden van een nationaal park. Gezamenlijk kunnen beherende instanties en (lagere) overheden meer voor de natuur bereiken dan een ieder afzonderlijk.

Als voorbeeld noem ik het opstellen van een vegetatiestructuurkaart voor het gebied. Dit kostte zoveel, dat geen van de participanten in staat was dit zelf te betalen. Door samenwerking van WLZK, NM, KD en NPZK was het echter wel mogelijk de kosten op te brengen en is intussen de kaart gemaakt. Door middel van een dergelijke kaart wordt de huidige situatie qua vegetatie vastgelegd. Dit is van groot belang om in de toekomst ontwikkelingen op dit vlak te kunnen volgen.

Eind 1993 is het ontwerp Plan voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland gereedgekomen. Dit plan moet gezien worden als een "masterplan" en is abstracter dan de gebruikelijke beheersplannen. Het treedt ook niet in de plaats van de bestaande beheersplannen maar richt zich vooral op zaken waarbij de samenwerking tussen eigenaren/beheerders en bestuurlijke instanties het mogelijk maakt om over de grenzen van deelgebieden heen zinvolle maatregelen te treffen.

Een belangrijk voorbeeld hiervan is het vaststellen van een zoneringsmodel voor het gehele park. Door zonering kunnen functies in een gebied gescheiden worden. Hoe groter het gebied, des te beter deze scheiding gestalte gegeven kan worden. Het gaat daarbij met name om functies die elkaar negatief beïnvloeden. Afzonderlijk zijn de deelgebieden te klein om een goede zonering te verkrijgen. Maar gezamenlijk is dit dus wel mogelijk.

De meerwaarde van het plan

In het Plan worden voorstellen gedaan met betrekking tot natuurlijk(er) kustbeheer, verstuiwingen, herstel natte duinvalleien, herinrichting duinmeren, duinzoomontwikkeling, begrazing, bosbeheer, faunabeheer, herintroductie van edelherten enz., enz.

Natuurlijk zouden deze voorstellen ook zonder het nationaal park aan de orde zouden komen. Op dit moment is er bijvoorbeeld al begrazing van de terreinen van natuurmonumenten, of wordt er op ad hoc basis iets aan het opnieuw laten stuiven van het duin gedaan. Wat is dan de meer waarde van een nationaal park?

De meerwaarde is met name gelegen in het feit dat beheerders van elkaar weten welke beheeren inrichtingsmaatregelen men komende jaren wil gaan treffen. Op deze wijze kunnen deze zaken op elkaar afgestemd worden. Zo zou in de toekomst gedacht kunnen worden aan een begrazingseenheid die niet stopt bij de grens van de terreinen van natuurmonumenten maar waarbij ook een deel van de Kennemerduinen opgenomen wordt.

De vraag is natuurlijk waarom een dergelijke afstemming nu eigenlijk nog niet plaatsvindt. Het antwoord is, dat beheerders niet de behoefte hebben anderen om advies te vragen ten aanzien



Wie geluk heeft treft op zijn wandeling de bosmuis langs het pad (foto: Arnoud van den Berg).

van beheer en inrichting. Via het nationaal park zal meer uitwisseling van kennis en ervaring plaatsvinden, met nu al het gevolg dat meer en meer samengewerkt wordt.

Niet alleen de samenwerking tussen de beherende instanties neemt toe, maar ook de bereidheid van (lagere) overheden om daadwerkelijk mee te werken aan het realiseren van projecten. Deze bereidheid houdt met name verband met het feit dat deze overheden zich, doordat ze zitting hebben in het Overlegorgaan, mede verantwoordelijk voelen voor het park. Daarbij komt dat een nationaal park een soort keurmerk is, waardoor een dergelijk gebied een bijzondere status verkrijgt.

Een praktijkvoorbeeld is het verzoek van de IVN afdeling Midden-Kennemerland aan de gemeente Velsen om een tweetal paddentunnels aan te mogen leggen door de Duin- en Kruidbergerweg. Dit verzoek werd door de gemeente afgewezen. Hetzelfde verzoek werd opnieuw gedaan, maar nu via het nationaal park en per omgaande kwam de toestemming om desbetreffende voorziening aan te leggen.

De keerzijde

De extra aandacht voor het gebied heeft ook zijn keerzijde. Jaarlijks wordt dit gebied door ongeveer 1,5 miljoen bezoekers bezocht en dit aantal neemt nog steeds toe. Verwacht wordt dat door een grotere naamsbekendheid dit aantal nog verder zal toenemen.

Een van de positieve punten van het nationaal park is nu dat er financiële middelen en mankracht beschikbaar komen voor natuur- en milieuedukatie en voorlichting. Het gaat hierbij niet alleen om het oprichten van een nieuw bezoekerscentrum maar ook om het via gerichte acties bewust maken van het publiek van de waarde van het gebied. Dergelijke acties in combinatie met zonering kunnen het rekreatief medegebruik (hier wandelen en fietsen) in goede banen leiden. Dit rekreatief medegebruik is van groot belang, omdat het de mogelijkheid biedt om voor natuurbehoud- en ontwikkeling een draagvlak te verkrijgen. Zonder draagvlak kan het natuurbeleid geen gestalte krijgen. Ten aanzien van het rekreatief medegebruik voorziet het Plan in een aantal beheer- en inrichtingsvoorstellen met betrekking tot ingangen, fietspaden, wandelpaden, ruiterspaden, gemeenschappelijke toegangsregeling, specifieke voorzieningen voor gehandicapten, enz. Met name het idee om een noord-zuid fietsverbinding te realiseren tussen IJmuiden en de Kennemerduinen heeft de nodige reacties opgeleverd. Dit idee is niet uit de lucht komen vallen.



Binnen afzienbare tijd zal het huidige Nationale Park de Kennemerduinen opgaan in het grotere Nationaal Park Zuid-Kennemerland (foto: Henk Wijkhuisen).

Al jaren willen de gemeente Velsen, Gewest Zuid-Kennemerland en de Provincie Noord-Holland zo'n fietspad. Hierbij werd gedacht aan route direct achter de zeereep. Vanuit het oogpunt van natuur- en landschap was deze optie zeer ongewenst. In het kader van het nationaal park is lang gediscussieerd over alternatieve routes. Uiteindelijk is gekozen voor de Middenroute, die globaal loopt vanaf de ingang Herenduinen naar de Zeeweg in Duin en Kruidberg. Gekoppeld aan de aanleg van deze route die tot een zekere aantasting van de natuurwaarde ter plekke zal leiden, zal compensatie van de verloren waarden geëist worden. Per saldo dienen de natuurwaarden van het duingebied in zijn geheel niet te verminderen en wellicht zelfs toe te nemen.

Als mogelijke compensatie wordt gedacht aan het verwijderen van de Zuidlus van de IJmuider-slag. Op deze wijze zou hier 10 hectare natuurgebied gerealiseerd kunnen worden. In het kader van het Plan wordt ook gestreefd naar het saneren van een tweetal campings, hondentrainbaan, enz. Hiervoor zijn vanuit het nationaal park contacten gelegd met het Recreatieschap Spaarnwoude. Op termijn zullen een aantal voorzieningen naar dit recreatiegebied verplaatst worden.

Tot slot

Samenvattend kan worden gesteld, dat de meerwaarde van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland in directe zin beperkt zijn. Als direct gevolg van de aanwijzing zal t.o.v. de autonome situatie jaarlijks f500.000,- extra beschikbaar zijn voor het beheer en ongeveer 2 miljoen voor eenmalige investeringen. De belangrijkste meerwaarde is echter gelegen in indirecte sfeer. Door een grote mate van betrokkenheid van (lagere) overheden neemt de bereidheid toe om mee te werken aan het gestalte geven van het natuurbeleid. Met name bij het realiseren van diverse projecten zal dit merkbaar zijn. De samenwerking tussen de diverse beheerders/eigenaren neemt toe met het gevolg dat er meer kennis en informatie uitgewisseld zullen worden en vooral dat beheer en inrichtingsmaatregelen meer op elkaar afgesteld zullen worden. Door voorlichting en edukatie zal de regionale bevolking geattendeerd worden op de waarde van dit gebied en op deze wijze zal er een draagvlak kunnen ontstaan voor het door de beherende instanties te voeren beleid.

Het fenomeen nationaal park is iets geheel nieuws voor de regio Zuid-Kennemerland. Tijdens de afgelopen jaren is gebleken dat het nogal wat tijd kost om bestuurders bewust te laten worden van de kwaliteiten van het gebied. Ook het verkrijgen van een draagvlak onder de regionale bevolking zal de nodige tijd vergen. Vanuit de overtuiging dat de natuur gebaat is bij de aanwijzing van het gebied als nationaal park zal komende jaren met voortvarendheid gewerkt worden aan voorlichting en edukatie programma's. Over tien jaar zal de balans opgemaakt worden en ik ben ervan overtuigd dat men dan zal konkluderen dat de geuite kritiek van de zijde van de natuur- en milieugroeperingen onterecht was.

Ing. L. Lenten is uitvoerend secretaris van het Nationaal Park i.o. Zuid-Kennemerland.